Reportage

Max Liebermann schilderde álles in Noordwijk

Kunstroute Vele zomers bracht Max Liebermann door in Noordwijk. Een wandeling voert langs replica's van zijn werk op plekken waar zijn schildersezel stond.

- Joost Vermeulen NRC

25 juni 2020

Leestijd 3 minuten

Am Strand von Noordwijk (1908)
In de zomer van 1913 schreef de Duitse kunstschilder Max Liebermann in een brief aan zijn vriend Alfred Lichtwark, directeur van de Hamburgse Kunsthalle: „Ik ben nu al weer een week in Noordwijk [….] Mijn verblijf hier is als een *Badekur* voor de innerlijke mens."
Dat enthousiasme zie je terug langs de Max Liebermann Route in Noordwijk, een fraai, twaalf kilometer lang parcours dat voert langs de plekken waar deze beroemde impressionist aan het begin van de vorige eeuw geschilderd heeft. Fietsend of wandelend kom je langs panelen met daarop afbeeldingen van de markt, de tennisbaan, de boulevard, de lokale bevolking.

Max Liebermann (1847-1933) was gefascineerd door de Nederlandse schilderkunst van de 17de eeuw. Om zijn kennis ervan te verbreden, trok hij naar Nederland: hij wilde de werken zien van de schilders die hij bewonderde. Vanaf 1872, hij was 25, was hij er vrijwel elk jaar enige tijd.

Tijdens die verblijven raakte Liebermann bevriend met (en beïnvloed door) de schilders van de Haagse School. In eerste instantie schilderde hij realistische portretten van arbeiders, werkers op het land en oude mannen in het Amsterdamse 'oude mannenhuis'. Later werd zijn stijl losser en veranderde hij van thematiek. Hij ging frivolere taferelen schilderen: strandvermaak, sportbeoefening, en steeds vaker landschappen.

Lees ook: Kunst op Reis: **Op bezoek in de villa van Max Liebermann**. (2018)

Liebermanns 'liefde' voor Noordwijk begon in 1904. Omdat Scheveningen – waar hij sinds de jaren tachtig van de 19de eeuw 's zomers regelmatig verbleef – hem te vol werd, vertrok hij dat jaar voor het eerst naar dit duindorp. Daar logeerde hij enige tijd bij kunsthandelaar Paul Cassirer, die er een villa had. Sindsdien was Liebermann elke zomer in Noordwijk te vinden.

Huis ter Duin Noordwijk (1913)

Gemüse-Hundenkarren (1906)

Tennisplatz in Noordwijk (1913)

Vanaf zijn allereerste bezoek heeft hij er geschilderd. Want zoals hij in de hierboven geciteerde brief aan Alfred Lichtwark ook schreef: „Ik ken hier bijna iedereen, elk huis en elke boom. En heb alles geschilderd.” Daarmee overdreef hij niet: tussen 1904 en 1913 (het laatste jaar dat hij Noordwijk bezocht) heeft hij in en rond het dorp maar liefst 126 olieverfschiderijen, tientallen pastels en honderden etsen en schetsen gemaakt.

Verspreid over musea

Hij schilderde de zondagse badgasten, de tennisbaan, de dorpsstraat en vele duinlandschappen. Die werken, waarvan een aantal behoort tot het beste dat hij heeft gemaakt, zijn verspreid geraakt over belangrijke musea en particuliere verzamelingen over de hele wereld. Van al die schilderijen zijn langs de Max Liebermann Route 24 in reproductie te zien. De initiatiefnemers van het project hebben zich veel moeite getroost om de panelen precies op de plekken neer te zetten waar het schilderij ooit is gemaakt. „Je ziet dus wat hij ook gezien heeft”, zegt Helmus Wildeman, secretaris van de stichting Max Liebermann Noordwijk.

De route voert van Noordwijk-Binnen – waar hij in 1912 de jaarmarkt op het Lindenplein vastlegde (paneel 12) en in 1909 de binnentuin van het landgoed 'Klein Offem' (paneel 9) – in de richting van de zee. Langs de boulevard en in de directe omgeving daarvan staan de meeste panelen.

Typerend voor de overgang van sociaal realistische thema's naar de frivolere strandonderwerpen is het schilderij op paneel 16. Liebermann schilderde hier in 1908 de eerste badmeester van Noordwijk, de door badhotel 'Konijnenburg' aangestelde Peter Bedijn. Hij schilderde hem met zijn badkar, waarop de karakteristieke, korfvormige strandstoelen werden vervoerd. Die strandstoelen staan afgebeeld op het schilderij op paneel 17.

Van de **Max Liebermann Route** is een informatieboekje verkrijgbaar via de site van de stichting of bij de VVV in Noordwijk. In de traditie van Liebermann wordt jaarlijks in Noordwijk een groot buitenschilderfestival gehouden, dit jaar van 7 tot 13 september.